

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, IV-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
IV-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TARKIBIY SILJISHLAR INTENSIVLIGI VA ULARNING IQTISODIY O'SISH SIFATIGA TA'SIRI	14
Muxamedov Sanjar Husnutdin o'g'li	
KICHIK BIZNESDA YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI SANOAT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI	21
Ergashev Ulug'bek Karimovich	
SOLIQ ISLOHOTLARI SHAROITIDA SOLIQ STAVKALARINING O'ZGARISHI VA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	26
Ashirbayev Odilbek Aminbayevich	
MOLIYAVIY BOSHQARUV VA LOYIHALARNI BOSHQARISH INTEGRATSIYASI: LOYIHA XARAJATLARI, MOLIYALASHTIRISH QARORLARI VA LOYIHA NATIJADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNING KONTSEPTUAL TAHLILI	32
Abdukarimov Akbar G'anisherovich	
INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI EKONOMETRIK BAHOLASH VA PROGNOZLASH	37
Almuradov Abdulla	
Aziza Asrorova Oybekovna	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI RAQAMLI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	43
Nashvanov Jasur Mamat o'g'li	
QISHLOQ HUDUDLARIDA AGRAR SOHADA KREATIV TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	48
Qodirova Noiba Maxmud qizi	
TIJORAT BANKLARINING LIKVIDLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	53
Nazirov Ibrohimjon Sodiqjon o'g'li	
ECONOMIC DRIVERS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN'S GRAIN SECTOR	58
Gaffarova Sarvinoz Muzaffar qizi	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ	62
Сунатуллаева Нозима Ботир кизи	
BEHAVIORAL ECONOMICS IN PUBLIC POLICY AND BUDGET CONTROL	70
Narmanov Ulugbek	
Rahimova Hosila	
Yangiboyeva Oydin	
O'ZBEKISTON SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA BYUDJET XARAJATLARI VA MOLIYALASHTIRISH MANBALARINING 2017-2026-YILLARDAGI TRANSFORMATSIYASI	75
Abdullajonov Umidjon G'ulomjon o'g'li	
ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ИНФЛЯЦИИ И БЕЗРАБОТИЦЫ НА ТЕМПЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	81
Нагметуллаев Айдос Абатбай-улы	
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION XIZMATLARNING MONETIZATSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	90
Sanayev Javohir Shavkat o'g'li	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT TANNARXINI KAMAYTIRISHDA STRATEGIK XARAJATLARNI BOSHQARISH USULLARINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	96
M.M.Muxammadaliyev	

O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA BOSHQARISHNING HUDUDIIY RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI	100
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA SUN'IIY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	104
Jo'rayeva Zarina Kuntug'diyevna	
TAKRORIY VA ORALIQ OZUQA EKINLARI ASOSIDA YER YUKLAMASINI OSHIRISH – SUTCHILIK FERMER XO'JALIKLARI OZUQA BAZASINI KENGAYTIRISH ZAXIRASI.....	110
Ibodullayev Doston Sobirjon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA VOSITACHILIK MUNOSABATLARI VA MARKETING-LOGISTIKA STRATEGIYALARINI MUQOBILLASHTIRISH.....	119
Djurayev Bekzod Bekmatovich	
AGROSANOAT ISHLAB CHIQARISH RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	128
Raxmonova Sarvinoz Faxriddin qizi	
G'AZNACHILIK TIZIMIDA DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	134
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
DAVLAT XARIDLARI TIZIMIDA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	142
Abduraxmonova Mahliyo Nurmamatovna	
TASHQI SAVDO FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: FISKAL NEYTRALLIK, REPATRIATSIYA VA QQS MA'MURIYATCHILIGI.....	147
Almuradov Ne'mat Abdullayevich	
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ АУТСОРСИНГА ИТ-УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И ДЕМОГРАФИЯ	156
Назаров Зиёвуддин Шарофиддинович	
O'ZBEKISTONDA TEMIR YO'L TURIZMINI BOSHQARISH MEKANIZMINI RIVOJLANTIRISH.....	161
Nazarov Ulug'bek Akbar o'g'li	
KICHIK BIZNESNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA BOJXONA MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	167
Yuldasheva Umida Sadullayevna	
O'ZBEKISTONDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	175
Normurodov U.N.	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	182
Toshnazarov Abbosbek Xayrulloevich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES-JARAYONLARNI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	186
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	196
Berdiyev Nodir Raxmatovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	203
Ойбекова Сарвиноз Киёмовна	
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛЬНЫХ КРИЗИСОВ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИНВЕСТИТОРОВ: ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	208
Хамидова Фаридахон Абдулкарим кизи	
Камилова Севара Анваровна	

GOVERNANCE CAPACITY AND GLOBAL UNIVERSITY RANKINGS IN TRANSITION ECONOMIES: A SYSTEMATIC REVIEW OF UZBEKISTAN IN COMPARATIVE PERSPECTIVE.....	220
Mukhlisa Khamidova	
O'ZBEKISTONDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYAT RISKLARINI SUG'URTALASH HOLATI TAHLILI VA ULARNI KOMPLEKS BAHOLASH USULLARI	229
Raximov Timur Furkatovich	
TADBIR VA KO'NGILOCHAR XIZMATLAR MARKETING STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	235
Yunusov Xurshid Azamatovich	
SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN SAMARADORLIKNI BOSHQARISH TIZIMLARINING XODIMLAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI.....	240
Akramova Nilufar Becnazar qizi	
KO'CHMAS MULK OBYEKTLARINING BOZOR QIYMATINI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNI TIZIMLASHTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	248
Fayzieva Gulnoza Abdurumonovna	
STUDY OF THE TRIBOLOGICAL PROPERTIES OF ORGANOMINERAL MATERIALS MODIFIED WITH A POLYFUNCTIONAL MODIFIER.....	254
Rustamov Mirshokhid	
Umida Ziyamukhamedova	
Elbek Turgunaliyev	
Sotvoldiev Khasanboy	
Mirjalol Abdulakimov	
Shokhjakhon Abdurakhimov	
YASHIL DAVLAT XARIDLARI ORQALI MAHALLIY SANOAT KORXONALARINI EKOLOGIK MODERNIZATSIYALASHNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	263
Abbosbek Jurayev	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA YOSHLAR O'RNI, AHAMIYATI HAMDA KASBIY FAOLIYATIDA RIVOJLANISH DRAYVERLARINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMI.....	269
Muhamedov Shavkat Rovshan o'g'li	
TOSHKENT SHAHRIDA BARQAROR URBANIZATSIYANI TA'MINLASH MUAMMOLARINI HAL ETISHNING INTEGRATSIYALASHGAN YECHIMI SIFATIDA RAQAMLI EGIZAK (DIGITAL TWIN) TEXNOLOGIYASINI JORIY ETISH	277
Salimov Sobirjon	
Xusnuddinov Fazluddin Zuxruddin o'g'li	
Inoyatxodjayev Jamshid Shuxratullayevich	
TIJORAT BANKLARINING QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAGI OPERATSIYALARINI TASHKIL ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	290
Tillayev Xurshidjon Sulaymon o'g'li	
TIKUVCHILIK SANOATI KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI TAHLIL QILISH	297
Babadjanova Nozima Abdullayevna	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	304
Камилова Наргиза Абдукахоровна	
WAYS OF IMPROVING MARKETING STRATEGIES IN HOTEL BRAND DEVELOPMENT: COMPLEMENTARITY BETWEEN PRACTICES, THE SEQUENCE OF STEPS AND THE LIMITS OF EXECUTION	309
Ergashev Oybek Mamarasul ugli	
ПРОБЛЕМЫ В УПРАВЛЕНИИ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	316
Умаров Улугбек Унарович	
XALQARO TAJRIBADA KREATIV TURIZMNING RIVOJLANISH MEXANIZMLARI.....	323
Raxmonova Nilufar Yorqinovna	

KO'CHMAS MULK OBYEKTLARINING BOZOR QIYMATINI BAHOLASHGA OID NAZARIY YONDASHUVLARNING RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	327
Yusupdjanova Nargiza Utkurovna	
MILLIY RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINING RAQOBATBARDOSHLIGI VA PUL MUOMALASI BARQARORLIGINI OSHIRISH: BAHOLASH, PROGNOZLASH, TASNIFLASH VA INTEGRATSIYA YONDASHUVLARI.....	334
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
THE ROLE OF STRATEGIC MANAGEMENT IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	338
Nazirova Komola	
XORAZM VILOYATIDA URBANIZATSIYA SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ORQALI MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	343
Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA FERTIL YOSHDAGI AYOLLAR SALOMATLIGINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BOSHQARISHNING IQTISODIY ISTIQBOLLARI.....	349
Kayumova Otikaxon Odiljon qizi	
UMUMIY O'RTA TA'LIM TASHKILOTLARI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILG'OR XORIJIY AMALIYOTLARNING QIYOSIY TAHLILI	354
Abdinabiyeva Aziza Raximjon qizi	
O'ZBEKISTONDA BOLALI OILALARNI IJTIMOYIY QO'LLAB-QUVVATLASH KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VOSITASI SIFATIDA	359
Asomiddinova Muzayyanxon Abdurahmon qizi	
REPRESENTATION OF HUMAN EFFORT AND ACHIEVEMENT IN ENGLISH AND UZBEK PROVERBS	364
Khakimboeva Muslima Ilkhomjon qizi	
TURIZM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI BAHOLASH YO'NALISHLARI	370
Abdusamatova Ruhshonaxon	
XALQARO TAJRIBADA RAQAMLI BAHOLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH MODELLARI VA ULARNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	376
Muzaffarova Mohira Nuraliyevna	
MINTAQADA AGROKIMYO XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIYOT BARQARORLIGIGA ERISHISH	381
Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
IMPLEMENTATION AND APPLICATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS (IFRS) IN THE FINANCIAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: CHALLENGES AND PROSPECTS	387
Khattabov Temurbek Muzaffar Ugli	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK (DXSH) LOYIHALARIDA ASOSIY RISKLAR VA ULARNI HUQUQIY TAQSIMLASH MEKANIZMLARI: O'ZBEKISTON MISOLIDA.....	393
Ochilov Jaloliddin Yusufjon o'g'li	
BANK TIZIMIDA ESG OMILLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	403
Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li	
Iskandarov Murod Luqmanovich	
КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	412
Холбаев Нодирбек Баходирович	
BYUDJET XARAJATLARI TARKIBI VA INSON KAPITALIGA INVESTITSIYA INTENSIVLIGINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON MISOLIDA KORRELYATSION-REGRESSION TAHLIL	416
Temirov Muhammad Maxmud o'g'li	

IZOTROP STERJEN UCHUN BOG'LIQ DINAMIK TERMOPLASTIK MASALANI SONLI YECHISHDA CHIZIQLASHTIRISH USULLARI VA AYIRMALI SXEMALARNING QIYOSIY TAHLILI	423
Raxmatullayeva Gulshoda Ilhom qizi	
Ibodullayev Jaxongir Maxammadi o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK MAHSULOTLARI VA XIZMATLARINING SAMARALI RIVOJLANISHINI AMALGA OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	432
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich	
To'rayev Shavkat Shuxratovich	
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	440
Pardayev To'liqin Nasirovich	
Xamidov Sherzod Gafurjonovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING IQTISODIY MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	446
Shukurullayeva Saida Baxtiyarovna	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI RIVOJLANISHINI SAMARALI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	452
Boratov Baxtiyor Sayfullayevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING IQTISODIY MOHIYATI, MAQSADI VA VAZIFALARI	460
G'.G'. Shermatov	
A. Yunusov	
TIJORAT BANKLARIDA INFRATUZILMAVIY INVESTITSİYALARNI LIKVIDLIK VA KAPITAL IMKONIYATLARI BILAN MUVOFIQLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	465
Xojanov Baxadir Omirbayevich	
IMPROVING THE METHODOLOGY OF MARKETING COMMUNICATIONS MANAGEMENT IN THE DIGITAL ECONOMY.....	471
Hojiyeva Iroda Avezovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI KLASSTERLASH ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	475
Rabbimov Abror Mehridin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ART-TURIZMNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA XIZMATLAR BOZORINING TASHKILIY-IQTISODIY HOLATI TAHLILI	481
Isakdjanova Munajat Inog'omovna	
IMPROVING THE PRACTICE OF COMBATING THE LEGALIZATION OF PROCEEDS FROM CRIME IN COMMERCIAL BANKS	487
Abdiev Shakhboz Sayitmurodovich	
DIRECTIONS FOR ORGANIZATION OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING OF PROFIT IN ECONOMIC ENTITIES.....	494
Pardaeva Shakhnoza Abdinabievna	
ВЛИЯНИЕ УСКОРЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ИМУЩЕСТВА, ПРИНЯТОГО НА БАЛАНС БАНКОВ В СЧЁТ ЗАДОЛЖЕННОСТИ, НА БАНКИ И ЭКОНОМИКУ	498
Туймuroдов Фирдавс Файзулло угли	
RESPUBLIKA TURIZM SOHASIDA DXSHNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI SHAKLLANTIRISH TENDENSIYALARI.....	504
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
TOSHKENT SHAHRIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	508
Daurova Gulnoza Usan Qizi	

IQTISODIYOTNI YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	514
Razakova Barno Sayfiyevna	
RASMIY INSTITUTLARNING YO'QLIGI VA NORASMIY MOSLASHUV: QUYI ZARAFSHONDA SUG'ORISH SUVINI BOSHQARISH AMALIYOTI (223 TA FERMER XO'JALIGI MISOLIDA).....	523
Tursunkulov Uktam	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ QARZDORLIGINI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: RAQAMLI UNDIRISH, FISKAL OCHIQLIK VA SOLIQ INTIZOMINI RAG'BATLANTIRISH.....	529
Mirpo'latov Jahongir Muzapparovich	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI RAQAMLI MONITORING QILISH INDIKATORLARINI TANLASH VA VAZNLASHNING KO'P MEZONLI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	535
Qozaqova Munajat Sharifjanovna	
KLEYSTOGAM GUL TIPIGA EGA BO'LGAN G'O'ZA NAVLARI VA DURAGAY KOMBINATSIYALARIDA QIMMATLI XO'JALIK BELGILARINING IRSIYLANISH XUSUSIYATLARI	543
Asamatdinov Qalila Amirovich	

UDK: 633.51:631.52 KLEYSTOGAM GUL TIPIGA EGA BO'LGAN G'O'ZA NAVLARI VA DURAGAY KOMBINATSIYALARIDA QIMMATLI XO'JALIK BELGILARINING IRSIYLANISH XUSUSIYATLARI

Asamatdinov Qalila Amirovich

Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti, tadqiqotchi

ORCID: 0009-0004-9875-6566

E-mail: asamatdinovqaliyla@gmail.com

Abstract. The study analyzed the inheritance patterns of valuable agronomic traits in cleistogamous-flowered cotton varieties and F1 hybrid combinations obtained through reciprocal crossing. The inheritance and variability of traits such as the growing season, seed cotton weight per boll, lint percentage, fiber length, and 1000-seed weight were examined. While positive heterosis relative to the parental varieties was observed in some hybrid combinations, others did not exhibit superior performance. Cleistogamous-flowered samples demonstrating high performance are of significant importance for breeding practice and the development of high-yielding cotton varieties.

Keywords: cotton, cleistogamous flower, hybrid combination, agronomic traits, boll, seed weight, lint percentage, yield, inheritance, breeding.

Annotatsiya. Tadqiqotlarda kleystogam gul tipidagi g'o'za navlari hamda ulardan retsiprok chatishtirish usulida olingan F1 duragay kombinatsiyalardagi qimmatli xo'jalik belgilarining irsiylanish xususiyatlari tahlil qilingan. G'o'za navlari hamda duragay kombinatsiyalarining o'sish davri, bitta ko'sakdagi paxta vazni, tola chiqimi, tola uzunligi hamda 1000 dona chigit vazni belgilarining irsiylanishi va o'zgaruvchanligi o'rganildi. Namunalar ichida ayrim duragay kombinatsiyalarda ota-ona navlariga nisbatan ijobiy geterozis hodisasi aniqlangan bo'lsa, ayrim duragay kombinatsiyalarda yuqori ko'rsatkichlar namoyon bo'lmagan. Tadqiqotlarda yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lgan kleystogam gul tipidagi namunalar seleksiya amaliyotida hamda yuqori hosildor g'o'za navlarini yaratishda katta ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: g'o'za, kleystogam gul, duragay kombinatsiya, navning xo'jalik belgilari, ko'sak, chigit massasi, tola chiqimi, hosildorlik, irsiylanish, seleksiya.

Аннотация. В исследовании анализировались закономерности наследования ценных хозяйственно-биологических признаков у сортов хлопчатника клейстогамного типа и в их реципрокных гибридных комбинациях F1. Изучались наследование и изменчивость таких показателей, как продолжительность вегетационного периода, масса хлопка-сырца в одной коробочке, выход волокна, длина волокна и масса 1000 семян. В одних гибридных комбинациях наблюдался положительный гетерозис по сравнению с родительскими сортами, тогда как в других превосходства по данным показателям выявлено не было. Образцы хлопчатника клейстогамного типа, демонстрирующие высокие показатели продуктивности, представляют значительную ценность для селекционной практики и создания высокоурожайных сортов.

Ключевые слова: хлопчатник, клейстогамный цветок, гибридная комбинация, хозяйственно-биологические признаки, коробочка, масса семян, выход волокна, продуктивность, наследование, селекция.

KIRISH

G'o'za dunyo miqyosida muhim texnik ekinlardan biri bo'lib, uning hosildorligi, tola sifati, tezpisharligi, kasalliklarga chidamliligi va boshqa qimmatli xo'jalik belgilarini yaxshilash seleksiya ishlarining asosiy yo'nalishlaridan hisoblanadi. Zamonaviy g'o'za seleksiyasida yuqori va sifatli hosil beradigan, mahalliy tuproq-iqlim sharoitlariga yaxshi moslashgan yangi nav va duragaylarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda

genetik jihatdan qimmatli boshlang'ich materiallardan samarali foydalanish hamda xo'jalik belgilarining avlodlarda namoyon bo'lish qonuniyatlarini chuqur o'rganish talab etiladi.

G'o'za navlari va duragay kombinatsiyalarida qimmatli xo'jalik belgilarining irsiylanish xususiyatlarini o'rganish seleksiya jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ayniqsa, hosildorlik, ko'saklar soni, 1000 dona chigit massasi, tola uzunligi, tola chiqimi, tezpisharlik va boshqa belgilar bo'yicha ota-ona shakllarining genetik imkoniyatlarini aniqlash kelgusida istiqbolli seleksiya materiallarini tanlash imkonini beradi. Ushbu belgilar miqdoriy xarakterga ega bo'lib, ularning namoyon bo'lishi genotip bilan bir qatorda tashqi muhit omillariga ham bog'liq.

Mamlakatimizda g'o'za ekini eng asosiy texnik ekinlardan hisoblanib, bu ekinning yuqori hosildor hamda barqaror genetik irsiyatga ega bo'lgan navlarini yaratish eng asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Shu sababli eng maqbul bo'lgan navlarni chatishtirish uchun tanlash hamda ularda qimmatli xo'jalik belgilarini mujassamlashtirish katta ahamiyatga ega. Seleksiya jarayonida kleystogam gul tipiga ega bo'lgan namunalarning biologik xususiyatlarini o'rganish seleksiya tadqiqotlari uchun boshlang'ich manbani to'g'ri yaratishga imkoniyat beradi. Shu sababli g'o'zaning kleystogam gul tipiga ega bo'lgan ota-ona namunalari hamda ulardan olingan duragay kombinatsiyalarida qimmatli xo'jalik belgilarini tahlil qilish dolzarb hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

A. E. Egamberdiyev, P. Sh. Ibragimov hamda A. B. Amanturdiyevlarning [4; 37-b.] ilmiy ma'lumotlariga qaraganda, g'o'za navlari o'z-o'zidan ixtiyoriy ravishda changlanadigan o'simlik hisoblanadi. G'o'za navlarining yomonlashishi asosan uzluksiz o'z-o'zidan changlanish natijasida emas, balki mexanik hamda biologik aralashish natijasida yuzaga keladi. Kerakli darajada urug'chilik olib borilmagan taqdirda navlarning zarur xo'jalik belgi va xususiyatlari yo'qola boshlaydi.

D. L. Idyatullinaning tadqiqot natijalariga ko'ra, xazmogam gul tipiga ega bo'lgan g'o'za navlarining gul diametri kleystogam gul diametriga qaraganda kichik bo'ladi. Ota-ona o'simliklarining gulchang urug'lari esa duragay namunalarga qaraganda kichikroq bo'lishi aniqlangan. Shuningdek, F1 o'simliklarining gulchang diametri to'g'ri hamda teskari chatishtirilganda o'zgarmagani kuzatilgan [5; 40–41-b.].

M. Xalikova hamda boshqa hammualliflarning [6; 292–294-b.] tajribalarida keltirilishicha, bitta ko'sakdagi paxta og'irligi genetik xususiyatiga ko'ra poligen tabiatli ekanligi hamda ko'saklarining kattaligi ota-ona namunalarda dominantlik darajasida namoyon bo'lishi aniqlangan. Umuman olganda, ota-ona navlariga qaraganda F1 duragay kombinatsiyalarning bitta ko'sakdagi paxta og'irligi hamda bitta o'simlikdagi ko'saklar soni belgisi poligen belgilarga xos ravishda tahlil qilinishi aytilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Dala tajribalari Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar institutining o'quv-tajriba maydonida olib borildi. Tadqiqotlarda g'o'zaning T-741, T-750, T-758, T-806, T-799 liniyalari, Surxon-101 va Surxon-16 mahalliy navlari hamda ulardan retsiprok chatishtirish usulida olingan namunalarning tadqiqot obyekti hisoblanadi. Tajriba maydonida g'o'za navlari 60×15×1 sxemada, har bir uyaga chigit 3–4 sm chuqurlikda, 21 variantda ekildi. Tadqiqotlar davomida ekish, parvarishlash hamda matematik-statistik tahlillar B. A. Dospexovning "Metodika polevogo opita" (1985) asarida keltirilgan tavsiyalar va uslublar asosida amalga oshirildi hamda maqola matnini tayyorlash jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan 10 foizgacha foydalanildi.

F1 duragaylarda dominantlik darajasi G. M. Beil va R. E. Atkins (1965) ishlarida keltirilgan S. Wright formulasi bo'yicha hisoblanadi.

$$h_p = \frac{F_1 - MP}{P - MP}$$

TAHLIL VA NATIJALAR

G'o'za ekini o'zining xo'jalik jihatdan qimmatli belgilari hamda morfologik xususiyatlari bilan navlari bir-biridan farq qiladi. Shu sababli hozirda seleksioner olimlar tomonidan g'o'zaning tezpishar, hosildor, tashqi stress omillariga chidamli hamda tola sifati yuqori bo'lgan navlarini yaratish ustida seleksiya tadqiqotlari olib borilmoqda. Navlarni yaratish jarayonida ularning yomonlashish hodisasi yuz beradi. Gulning kleystogam tipi tabiiy sharoitda changlantirilganda o'zida biologik xususiyatlarni saqlab qoladi hamda biotik va abiotik omillar kam ta'sir qiladi.

Vegetatsiya davri bo'yicha keltirilgan ma'lumotlarga qaraganda, tizmalar, navlar hamda F1 kombinatsiyalar o'rtasida kam farq kuzatilib, ko'rsatkichlar 107–111 kunni tashkil qildi. Besh dona duragay namunada dominantlik darajasi $h_p = 0$ bo'lganligi kuzatildi. Surxon-101 bilan olingan duragay kombinatsiyalarning uch donasida o'rtacha ijobiy geterozis ($h_p = 0,7; 7,0$), yana uch donasida salbiy geterozis ($h_p = -0,1; -7,0$) hodisasi aniqlandi. Surxon-16 navi bilan chatishtirilgan kombinatsiyalarning oltitasida ijobiy geterozis ($h_p = 1,0; 7,0$), ikkita namunada o'rtacha geterozis ($h_p = 0,4; 0,5$), Surxon-16 × T-806 duragay kombinatsiyasida esa teskari dominantlik darajasi ($-0,5$) namoyon bo'ldi.

Namunalardagi bitta ko'sakdagi paxta vazni 3,0–3,2 g bo'lgan bo'lsa, duragay kombinatsiyalarda bu natija 3,0–3,8 g ni tashkil qildi. Dominantlik darajasi bo'yicha ijobiy, o'rtacha hamda salbiy geterozis hodisasi duragay namunalarda har xil natijalarni qayd etdi. Tadqiqotlardagi 20 dona duragay kombinatsiyasining 12 tasida ijobiy ($h_p = 1,0; 3,0$), bittasida esa salbiy ($h_p = -1,8$) geterozis holati aniqlandi.

Tola chiqimi ko'rsatkichi esa F1 duragay kombinatsiyalarida 39,0–42,4% ni tashkil qilib, bu ko'rsatkich navlarga qaraganda 3,3–6,0% yuqori ekanligidan dalolat beradi. Deyarli barcha kombinatsiyalarda ushbu belgi bo'yicha dominantlik darajasi o'rtacha bo'lgan bo'lsa, Surxon-101 × T-758 namunasida ijobiy geterozis hodisasi ($h_p = 0,85$) aniqlandi.

Tola uzunligi bo'yicha ota-ona namunalari duragay kombinatsiyalar bilan solishtirganda, ayrim namunalarda past, ayrimlarida esa yuqori ko'rsatkichlar qayd etildi. Duragay kombinatsiyalarda bu belgi 37,6–39,0 mm oralig'ida shakllandi. Sakkizta duragay kombinatsiyada teskari dominantlik holati ($h_p = 1,33; 9,0$), Surxon-16 × T-741 hamda T-799 × Surxon-16 duragay kombinatsiyalarida esa oraliq geterozis hodisasi aniqlandi.

1000 dona chigit vazni nav namunalari 110,1–116,7 g, tizmalarda 104,3–115,6 g hamda F1 duragaylarda esa 105,0–125,4 g ni tashkil etdi. N. G. Simongulyan va Y. M. Kurepinlarning ilmiy tadqiqotlariga ko'ra, 1000 dona don vaznining polimer genlar ishtirokida irsiylanishi aniqlangan [2; 28–30-b.].

Navlar va duragay kombinatsiyalar o'rtasida bu belgi bo'yicha deyarli yuqori farq kuzatilmadi. Duragay namunalari ichida ayrimlarida ijobiy, ayrimlarida esa salbiy geterozis hodisasi kuzatildi. T-758 × Surxon-101, Surxon-16 × T-741, Surxon-16 × T-758, T-799 × Surxon-16, Surxon-16 × T-799 F1 duragay kombinatsiyalarida oraliq dominantlik hodisasi aniqlandi. G'o'zaning nav va tizmalari hamda duragay kombinatsiyalarida bunday natijalarning kuzatilishi navlarning irsiy xususiyatlari bilan bir qatorda, tashqi muhit omillariga hamda qo'llanilgan agrotexnikaga bog'liq hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olingan natijalardan shuni xulosa qilish mumkinki, o'rganilgan har bir nav va duragay kombinatsiya ichida yuqorida tahlil qilingan belgilar bo'yicha sezilarli farqlar aniqlandi. Vegetatsiya davri davomiyligi bo'yicha eng yuqori ko'rsatkich 107 kun bilan T-741 × Surxon-16, T-750 × Surxon-16 hamda Surxon-16 × T-799 duragay kombinatsiyalarida kuzatilgan bo'lsa, bitta ko'sakdagi paxta vazni bo'yicha esa T-758 × Surxon-101, Surxon-16 × T-741 hamda Surxon-16 × T-758 namunalari 3,8 g bilan yaxshi natija qayd etildi. Tola chiqimi bo'yicha T-741 × Surxon-101 kombinatsiyasida eng yuqori tola chiqimi 40,8% ni tashkil qilgan bo'lsa, eng uzun tolalar Surxon-101 × T-750, Surxon-16 × T-806 hamda T-806 × Surxon-16 kombinatsiyalarida 38,9 mm oralig'ida namoyon bo'ldi. 1000 dona don massasi bo'yicha esa yuqori ko'rsatkich T-750 × Surxon-101 duragay kombinatsiyasida aniqlandi. Bu namunalarni kelajakda seleksiya amaliyotlari uchun boshlang'ich material sifatida tavsiya qilish mumkin (1-jadval).

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Beil G. M., Atkins R. E. Inheritance of quantitative characters in grain sorghum // *Iowa State Journal of Science*. – 1965. – Vol. 39, No. 3. – P. 35–37. – <https://journal.udau.edu.ua/download/1555/assets/files/96/96.1/17.pdf>.
2. Симонгулян Н. Г., Курепин Ю. М. О генетической однородности сортов // *Хлопководство*. – 1975. – № 2. – С. 28–30. – https://ias.gov.uz/static/project_files/6626a71c-8a3b-478e-9731-1f7848431eb7.pdf.
3. Доспехов Б. А. *Методика полевого опыта: с основами статистической обработки результатов исследований*. – 5-е изд., доп. и перераб. – Москва: Агропромиздат, 1985. – 351 с. – <https://search.rsl.ru/ru/record/01001252549>.
4. Эгамбердиев А. Э., Ибрагимов П. Ш., Амантурдиев А. Б. *Ўза селекцияси, уруғчилиги ва биологияси*. – Тошкент: Фан, 2009. – 105 б. – ISBN 978-9943-09-759-9. – <https://dilib.agrolibrary.uz/resources/01FKDMZKA8CQ21803ZFTXGSQJQ>.

5. Идтиятуллина Д. Л. Некоторые аспекты вопросов эмбриологии с генетической основой хазмо- и клейстогамного типа цветка при внутри- и межвидовой гибридизации хлопчатника // Материалы международной научной конференции «Эволюционные и селекционные аспекты скороспелости и адаптивности хлопчатника и других сельскохозяйственных культур». – Ташкент: ФАН, 2005. – С. 40–41.
6. Xalikova M., Umarova J., Shodieva O., Raxmonova R. Birinchi avlod g'o'za duragaylarida mahsuldorlik ko'rsatkichlarining namoyon bo'lishi // *Qishloq xo'jalik ekinlari mahsuldorligini oshirish muammolari: Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari*. – Buxoro, 2009. – B. 292–294. – <https://www.scribd.com/document/931494806/b-x-amanov-monografiya-1-%D0%91%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F-%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3>.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
